

Tungkol Saan ang Modyul na Ito?

Walang sinuman ang magkakailang may mahalagang papel na ginagampanan ang kababaihan sa ating lipunan. Lagi nating silang tinitingnan bilang tagapag-alaga, tagapagturo, tagapag-asikaso at marami pang iba. Ngunit gaano ang kaalaman mo at paggalang sa mga karapatan ng kababaihan? Handa ka bang ipagtanggol ang mga karapatang ito?

Binibigyang-diin ng modyul na ito ang kalagayan at mga karapatan ng mga kababaihan bilang kasapi ng isang pamayanan, ng isang bansa, at ng buong mundo. Tinutukoy at ipinaliliwanag rin dito ang kanilang mga karapatan sa tahanan at sa trabaho.

Layon din ng modyul na ito na dagdagan ang iyong kamalayan at kaalaman tungkol sa mga karapatan ng kababaihan. Inaasahang higit mong igagalang ang kababaihan at ang kanilang mga karapatan matapos mong mapag-aralan ang modyul na ito.

Ang modyul na ito ay nahahati sa apat na aralin:

Aralin 1 – *Ano ang Katayuan ng Kababaihan?*

Aralin 2 – *Ang Sinasabi ng Iba...*

Aralin 3 – *Mga Salaysay ng Kababaihan*

Aralin 4 – *Ano ang Maaari Nating Gawin?*

Anu-ano ang mga Matututuhan Mo sa Modyul na Ito?

Matapos pag-aaralan ang modyul na ito, inaasahang kaya mo nang:

- ♦ masuri ang katayuan ng kababaihan sa lipunan;
- ♦ makagawa ng kaukulang pagkilos upang maiangat ang katayuan ng kababaihan sa tahanan;
- ♦ masuri ang mga paniniwala at pag-uugali tungkol sa kababaihan at kalalakihan;
- ♦ matukoy at masuri ang mga paglabag sa mga karapatan ng kababaihan; at
- ♦ maipaglaban ang mga karapatan ng kababaihan.

Anu-ano na ang mga Alam Mo?

Bago mo simulan ang pag-aaral sa modyul na ito, sagutin muna ang pagsusulit upang masukat kung ano ang nalalaman mo tungkol sa paksang tatalakayin dito.

Basahin ang bawat pangugusap. Sa patlang, markahan ng tsek (✓) kung ang pangugusap ay tama at ekis (✗) naman kung ito ay mali.

- _____ 1. Pambabae lamang ang mga gawain sa bahay.
- _____ 2. Tungkulin ng bawat isa sa atin na ipagtanggol ang mga karapatan ng kababaihan.
- _____ 3. May karapatan ang lalaki na saktan ang kanyang asawa kung may nagawa siyang pagkakasala sa bahay.
- _____ 4. Mas malaki ang bilang ng mga babaeng nagtatrabaho kaysa sa mga lalaki sa buong mundo.
- _____ 5. Tulad ng mga lalaki, may mga karapatan rin ang mga babae sa bahay at sa trabaho.
- _____ 6. Sa nakararaming lipunan, mas mababa ang kalagayan ng mga babae kaysa mga lalaki.
- _____ 7. May karapatan ang mga babae na magdesisyon kung ilan ang magiging anak at kung kailan magkakaroon ng mga anak.
- _____ 8. Maraming gawain ang dapat isakatuparan ang kababaihan di lamang sa bahay kundi pati na rin sa trabaho.
- _____ 9. May karapatan ang mga amo na di tanggapin ang mga babae sa trabaho para makatipid sa benepisyo sa panganganak.
- _____ 10. Karapatan ng mga magulang na higit na bigyang-halaga ang pag-aaral ng mga anak na lalaki kaysa mga anak na babae.

Kumusta ang pagsusulit? Nasagot mo ba nang tama ang mga katanungan? Ihambing mo ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 34 ng modyul na ito.

Kung tama ang lahat ng iyong mga sagot, magaling! Marami ka nang nalalaman tungkol sa paksa ng modyul na ito. Maaari mo pa ring pag-aralan ito upang balik-aralan ang mga paksang alam mo na. Maaari ding maragdagan nito ang iyong kaalaman.

Kung mababa ang iyong iskor, huwag mabahala. Para sa iyo ang modyul na ito. Matututo ka rito ng mga konsepto na maaari mong gamitin sa pang-araw-araw na buhay. Kung pag-aralan mo nang mabuti ang modyul na ito, matututuhan mo ang mga sagot sa lahat ng katanungan sa pagsusulit at marami pang iba. Handa ka na ba?

Buksan ang modyul sa susunod na pahina para masimulan ang Aralin 1.

Ano ang Katayuan ng Kababaihan?

Tinatalakay ng araling ito ang katayuan (*status*) ng kababaihan sa iba't ibang panig ng mundo, sa bansa, sa pamayanan at sa tahanan. Nilalaman rin nito ang mga impormasyong iyong susuriin upang malaman kung mayroong bang magandang katayuan ang kababaihan sa lipunan.

Matapos pag-aralan ang modyul na ito, maari mo nang masuri ang kalagayan ng kababaihan sa lipunan. Mabibigyang-kahulugan mo na rin ang mga salitang may kinalaman sa mga karapatan ng kababaihan.

Basahin Natin Ito

PAUNAWA

Kalahati ng populasyon ng mundo ay binubuo ng mga babae. Kung ating pababayaang na sila'y abusuhin, apihin, saktan, hiyain, pabayaang at hamakin, ating sinusupil ang mga karapatan ng kalahating bahagi ng sangkatauhan.

Naniniwala ka bang inaabuso, inaapi o hinahamak ang kababaihan tulad ng isinasaad ng paunawa? Alamin natin sa araling ito.

Ano ang iyong opinyon sa kalagayan (*situation*) ng mga babae sa mundo? Mas matiwasay ba o mas mahirap ang buhay nila kaysa mga lalaki? May mga oportunidad rin ba sila tulad ng mga lalaki? Paano maihahambing ang kalagayang pangkalusugan ng mga babae at lalaki?

Naririto ang ilan sa mga katotohanan tungkol sa kalagayan ng kababaihan sa buong mundo.

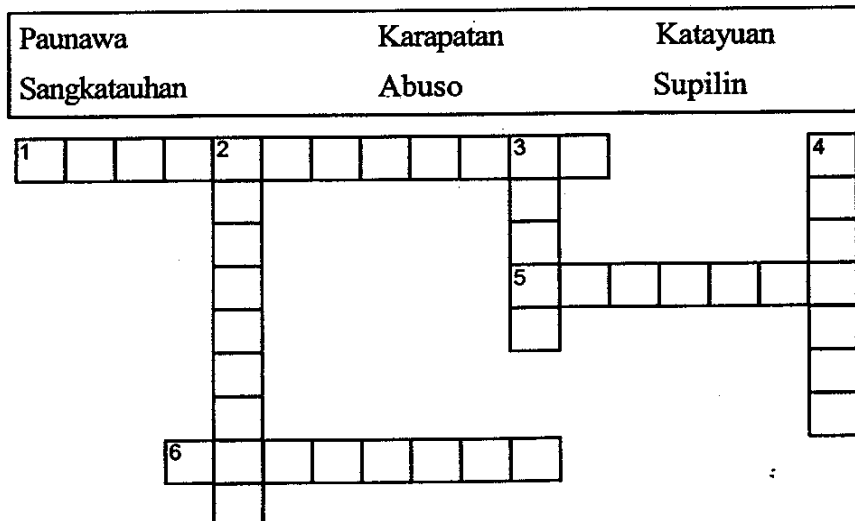
Ang Kababaihan ng Mundo

- ◆ Dalawang-katlo (2/3) ng mga manggagawa sa mundo ay mga babae.
- ◆ Nagtatrabaho sila ng 14-17 oras araw-araw.
- ◆ Pitumpong porsyento (70%) ng mga mahihirap sa mundo ay binubuo ng kababaihan.
- ◆ Ang kalalakihan ang humahawak ng matataas na posisyon sa pamahalaan at negosyo.
- ◆ Mas maraming babae kaysa sa lalaki ang dumaranas ng malnutrisyon at mga sakit dahil sa kahirapan.
- ◆ Kalimitang ang mga babae ang gumaganap ng dalawang tungkulin, bilang asawa't ina sa tahanan at tagapaghanapbuhay.

Subukan Natin Ito

Basahin ang mga salitang hinango sa iyong mga naunang talata. Hanapin ang kahulugan ng bawat isa sa diksyonaryo. Kung wala kang diksyonaryo, tingnan ang Talahuluganan sa pahina 40 upang malaman ang kahulugan ng mga ito.

Sagutan ang puzzle sa ibaba.

Pahalang

1. Ang lahat ng tao sa mundo
5. Puksain
6. Kasalukuyang posisyon sa lipunan o sa mundo

Pababa

2. Pribilehiyo
3. Pang-aapi
4. Anunsyo

Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 34.

Alamin Natin

Nalaman mong 2/3 ng mga manggagawa sa buong mundo ay kababaihan. Samakatuwid, patuloy ang pagdami ng mga babaeng naghahanapbuhay. Saan natin sila makikita na nagtatrabaho?

Ang kababaihang nagtatrabaho ay nasa iba't ibang lugar:

- ◆ Mga opisina (klerk, sekretarya, *manager*)
- ◆ Mga paaralan (guro)
- ◆ Mga ospital (nars, doktora)
- ◆ Mga pabrika at pagawaan (manggagawa sa pabrika, *operator*)
- ◆ Mga pamilihan at restawran (tindera o tagapagsilbi)
- ◆ Mga tahanan (domestic *helper*, *babysitter*)
- ◆ Mga bukirin (magsasaka)

May mga babae ring nagpapatakbo ng sariling negosyo tulad ng mga maliliit na tindahan, karinderya, at iba pa.

Bakit maraming kababaihan ang nagtatrabaho?

Marami ngayong kababaihan ang nagtatrabaho dahil sa pagdami ng mga industriyang nangangailangan ng mga babae sa kanilang mga operasyon. Alam mo ba kung ano ang mga “export processing zones” (EPZA)? Ang mga ito ay mga malalaking lugar na kung saan matatagpuan ang mga paggawaan o kompanya. Ipinagbibili ng mga kompanyang ito ang kanilang produkto sa iba't ibang bansa kaya tinawag na mga “export processing zone”. May mga EPZA dito sa ating bansa tulad sa Bataan at Cavite, at sa iba pang umuunlad na bansa. Karamihan ng mga manggagawa sa mga EPZA ay mga babae. May kilala ka bang nagtatrabaho sa EPZA? Ano ang trabaho niya doon?

Sa kasamaang palad, karamihan sa mga trabahong ibinibigay sa kababaihan ay hindi pangmatagalan. Nangangahulugan itong hindi sila nakatatanggap ng mga benepisyo bilang mga manggagawa. Dagdag pa dito ang mababang suweldo at mga mapanganib na sitwasyon sa trabaho.

Noong mga ilang taon ang nakalipas, isang grupo ng kababaihan ang namatay sa isang sunog sa pabrika ng tela. Karamihan sa kanila ay galing sa probinsiya kaya sila ay nakatira sa pabrika. Hindi sila kaagad nakalabas sa pabrika dahil wala itong “fire exit”.

Mayroon rin namang mga kababaihang nagtatrabaho na di kailangan ng suweldo. Sila ay mga babaeng tumutulong sa kanilang pamilya sa pamamagitan ng pagtatrabaho sa kanilang tahanan, pag-asikaso sa negosyo ng pamilya, o sa mga taniman kung saan ginagawa nila ang tradisyonal na pagsasaka. Sila ay produktibo kahit di sila binabayaran o binibigyang pansin. Ang trabaho nila ay tinatawag na gawaing pampamilya at pangkabuhayan.

Kahit na malaki ang bilang ng mga babaeng nagtatrabaho sa buong mundo, kaunti lamang ang humahawak ng matataas na posisyon tulad ng manager o mataas na opisyal sa opisina at pamahalaan. Tingnan ang sumusunod na datos:

Napatunayan na ng kababaihan na sila ay kasintalino, kasinggaling at kasindeterminado ng mga lalaki. Subalit ipinakikita ng estadistika na...

- ◆ Limang porsyento (5%) lamang ng mga matataas sa posisyon ang nakukuha ng mga babae sa malaking korporasyon sa buong mundo.
- ◆ Dalawampung porsyento (20%) lamang ng mga posisyon bilang manager ang hinahawakan ng mga babae.
- ◆ Noong taong 1996, 6.8% lamang ng mga ministro o mga miyembro ng gabinete ang binubuo ng mga babae at sa 48 bansa, wala ni isang babaeng ministro o miyembro ng gabinete.
- ◆ Sampung porsyento (10%) lamang ng mga mambabatas sa mundo ang binubuo ng mga babae.
- ◆ Mula taong 1900 hanggang 1999, dalawampu't limang (25) babae lamang ang naging pinuno ng estado (pangulo o pangunahing kinatawan).

Pinagbatayan: United Nations Statistics Division(www.un.org)/International Labor Organization(www.ilo.org)

Bakit may malaking pagkakaiba sa bilang ng kababaihang nagtatrabaho sa mga pagawaan at bilang ng kababaihan na may mataas na katungkulan sa mga korporasyon at pamahalaan? Ito ay dahil sa pagtatanggi o diskriminasyong kinahaharap ng kababaihan. Ang diskriminasyon ay nangyayari kung sila ay tanggihan sa posisyon na dapat ay maibigay sa kanila subalit hindi nangyari dahil sa sila ay mga babae.

Marami sa mga namumuno ang naniniwalang mababa ang katayuan ng mga babae kaysa mga lalaki. Tinatanggap nila ang mga babae sa mga trabaho ngunit hindi sila mabibigyan ng pagkakataong humawak ng mataas na katungkulan. Kaya, ang mga kababaihan ay nagtatrabaho ng pansekretarya, pampabrika o namamasukan bilang kasama sa bahay, samantalang ang mga lalaki ay nasa mga pangasiwaan at pang-industriyang sektor.

Ang pagtatrabaho ay malaking pasanin sa buhay ng isang babae, lalo na ang may tungkulin sa pamilya. Ito ang dahilan kung bakit mas mahaba ang oras ng pagtatrabaho ng mga babae kaysa mga lalaki – ginugugol nila ang kanilang panahon di lamang sa trabaho kundi pati na rin sa tahanan at pamilya.

Maiuugnay din sa deskriminasyon kung bakit mahirap ang katayuan ng mga babae.

Alam mo ba na...

- ◆ Sa ibang bansa, hindi pinahihintulutan ang mga babae na magkaroon ng sariling lupa o manahin ang kabuhayan ng kanilang asawa o magulang?
- ◆ Sa ibang bansa, hindi pinapayagan ang mga babae na magdesisyon tungkol sa pera. Hindi sila maaaring bumili ng mga pangangailangan kung walang pahintulot ng kanilang asawa. Ang lalaki ang itinuturing na haligi ng tahanan at sa kanya nakasalalay ang kapangyarihang pang-ekonomiko kahit na ang mga babae ang siyang nagtatrabaho.

Dahil sa deskriminasyon, maraming babae ang hindi nabibigyan ng pagkakataong makapag-aral na makatutulong sana upang maiangat ang kanilang kabuhayan. Hindi sila pinahihintulutang makapangutang upang maging puhunan sa kanilang negosyo. Kaya hindi sila nabibigyan ng pagkakataong umunlad. Dahil dito, ang kababaihan ang lubusang naaapektuhan ng kahirapan.

Sa gitna ng kahirapan, ang kababaihan ang higit na nakararanas ng malnutrisyon at mga sakit. Dahil sa kanilang pamilya, sila ang may mabigat na pasanin. Tungkulin nilang matugunan ang mga pangangailangan ng pamilya. Ang mga babaeng mahihirap ang nahihirapan sapagkat kailangan niyang maghanap ng paraan upang matugunan ang pangangailangan ng kanyang pamilya na kadalasan ay naaapektuhan ang kalusugan ng bawat isa. Ang kanilang tungkulin bilang tagapag-alaga ang pangunahing dahilan upang isakripisyo ang kanilang mga pangangailangan para sa kapakanan ng pamilya.

Magbalik-aral Tayo

Lagyan ng tsek (✓) kung ang pangungusap ay tama at ekis (✗) kung ito ay mali.

- _____ 1. Mas marami ang manggagawang babae kaysa manggagawang lalaki sa mundo.
- _____ 2. Maraming hirap sa buhay ang dinaranas ng mga babae.
- _____ 3. Kumikita ng mas malaking sweldo ang mga babae kaysa mga lalaki.
- _____ 4. Maraming mahihirap na babae ang nagkakasakit at nagdaranas ng malnutrisyon.
- _____ 5. Pantay ang katayuan ng mga lalaki at babae sa lipunan.

Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 35.

Basahin Natin Ito

Ngayong nalaman na natin ang kalagayan ng mga babae sa mundo, atin namang susuriin ang kanilang sitwasyon sa Pilipinas. Pagmasdan mo ang iyong tahanan at pamayanan. Alamin kung ilang babae ang nakapagtapos ng pag-aaral o pumapasok sa paaralan. Ilan sa kanila ang nagtatrabaho? Kumonsulta sa mga kapitbahay at mga namumuno sa inyong barangay.

Pagkatapos kumonsulta, tingnan ang sumusunod:

Ang Kababaihan sa Pilipinas

- ◆ Noong taong 1997, may 36,595 milyong babae at 36,932 milyong lalaki sa Pilipinas.
- ◆ Maliit ng 30 hanggang 40 porsyento ang kinikita ng mga babae sa kinikita ng mga lalaki.
- ◆ Maraming mga lalaki ang kasama sa puwersang paggawa (*labor force*) sa bansa. Noong taong 1994, sa 27.5 milyong Pilipinong nasa puwersang paggawa, 63.1 porsyento ang lalaki at 36.9 porsyento naman ang babae.
- ◆ Noong taong 1989, napag-alamang limang porsyento (5%) ng mga Pilipino na 15 taon pataas ay hindi man lamang nakapasok sa paaralan. Sa grupong ito'y mas marami ang babae kaysa lalaki:

Pinagbatayan – Isis International – Manila (www.isiswomen.org)

Alamin Natin

Sa ating bansa, walang gaanong pagkakaiba sa pinag-aralan ang mga babae at lalaki. Samantala, ang kababaihan ang bumubuo ng karamihan ng mga hindi nakapag-aral. Ito ay sa dahilang kahit na sa murang edad, sila ay maraming trabaho at tungkulin sa bahay. Kaya wala na silang panahon o pagkakataon na makapag-aral.

Dito sa Pilipinas, mas marami ang bilang ng mga lalaking nagtatrabaho kaysa mga babae dahil ang mga babaeng gumagawa sa bahay at mga sakahan ay di itinuturing na bahagi ng puwersang paggawa. Ang mga babaeng ito na tumutulong sa kanilang mga asawa at pamilya sa pamamagitan ng pagtatrabaho sa bahay at pagpapatakbo ng negosyo ng pamilya o pagtulong sa bukid bilang mga magsasaka ay hindi binabayaran sa trabahong kanilang ginagawa. Dahil dito, hindi sila itinuturing mga manggagawa kahit na sila ay tunay na gumagawa sa kanilang tahanan o kabuhayan.

Mas marami rin ang mga nagtatrabahong lalaki sa Pilipinas dahil marami sa mga babae ang nagpapasyang tumigil na lamang sa bahay matapos magpakasal.

Ang mga babae sa Pilipinas ay nakararanas din ng diskriminasyon mula sa kanilang mga pinaglilingkuran. Maraming nagmamay-ari ng negosyo ang tumatangging tumanggap ng mga babae dahil nais nilang makatipid sa mga benepisyo tulad ng panganganak ng babae. Mas mababa rin ang ipinasasahod sa babae kahit na magkatulad din ang trabaho ng mga lalaki at babae.

Basahin Natin Ito

Sinasabing ang mga babae, lalo na ang mga ina, ay maraming gawain at wala ng oras na magpahinga. Sumasang-ayon ka ba?

Tingnan ang halimbawa ng iskedyul ng isang ina at ng isang ama:

Pang-araw-araw na iskedyul ng isang Ina

Gawain	Oras
Pagluluto ng almusal at paghahanda sa pagpasok ng mga bata sa paaralan	5:00 – 6:00 n.u.
Pagkain ng almusal at paghahanda ng baong pagkain ng mga bata	6:00 – 7:00 n.u.
Paghuugas ng mga pinagkainan at pinaglutuan	7:00 – 7:20 n.u.
Pagpapakain ng mga alagang hayop	7:20 – 7:30 n.u.
Paglalaba	7:30 – 9:30 n.u.
Paglilinis ng bahay	9:30 – 10:00 n.u.
Pagpapaligo sa mga nakababatang anak	10:00 – 10:30 n.u.
Pagluluto ng pananghalian	10:30 – 12:00 n.h.
Paghahain ng pagkain	12:00 – 12:05 n.h.
Pagkain ng pananghalian	12:05 – 1:00 n.h.
Paglilinis ng pinagkainan	1:00 – 2:00 n.h.
Pagpapatulog sa mga nakababatang anak	2:00 – 2:30 n.h.
Pagpapantsa	2:30 – 5:00 n.h.
Pagluluto ng hapunan	5:00 – 6:00 n.g.
Paghahain at pagkain ng hapunan	6:00 – 8:00 n.g.
Paglilinis ng pinagkainan	8:00 – 8:30 n.g.
Paghahanda ng mga uniporme ng mga bata	8:30 – 9:00 n.g.
Pagtulong sa mga takdang aralin ng mga bata	9:00 – 10:00 n.g.
Pagtulog	10:00 n.g.

Pang-araw-araw na iskedyul ng isang Ama

Gawain	Oras
Pagkain ng almusal	6:00 – 6:20 n.u.
Pagligo	6:20 – 6:30 n.u.
Paghahanda para sa pagpasok sa opisina	6:30 – 7:00 n.u.
Pagpasok sa opisina	7:00 – 8:00 n.u.
Pagtatrabaho	8:00 – 12:00 n.u.
Pagkain ng tanghalian; pahinga	12:00 – 1:00 n.h.
Muling pagtatrabaho	1:00 – 5:00 n.h.
Pag-uwi sa bahay	5:00 – 5:30 n.g.
Pahinga	5:30 – 7:00 n.g.
Pagkain ng hapunan	7:00 – 7:30 n.g.
Pakikinig ng radyo. Panonood ng TV	7:30 – 9:00 n.g.
Pagtulog	9:00 n.g.

Pag-isipan Natin Ito

1. Anu-ano ang mga gawain ng isang ina sa isang araw?

2. Anu-ano ang mga gawain ng isang ama sa isang araw?

3. Sino ang mas maraming trabaho? _____

4. Anong oras gumigising ang isang ina? _____

Ang ama? _____

5. Sino ang wala nang halos oras sa pagpapahinga? _____

Sino ang huling natutulog? _____

6. Nararapat bang pahalagahan natin ang gawain ng isang ina sa bahay? Bakit?

7. Sa inyong bahay, ihambing ang trabahong ginagawa ng inyong ama't ina. Pagmasdan kung ano ang kanilang ginagawa mula sa paggising sa umaga hanggang sa pagtulog sa gabi. Ano ang inyong masasabi?
-
-
-

Ihambing ang inyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 35.

Alamin Natin

Sa paglipas ng mga taon, tumataas ang bilang ng kababaihang nagtatrabaho sa ating bansa. Noong 1973, may 4.8 milyong babaeng manggagawa. Noong 1994, ito ay tumaas sa bilang na 10.1 milyon.

Samantala ang trabaho nila sa bahay ay hindi nagbabago. Karaniwan sa kanila ay pinapayagan ng kanilang mga asawa na magtrabaho basta titiyakin na magagawa pa rin nila ang mga gawain sa bahay. Ito ang tinatawag na "*multiple burden*" o maraming pasanin ng kababaihan. Hindi lang sila nagtatrabaho sa labas ng bahay, pinapangalagaan din nila ang bahay at ang kanilang mga anak.

Kilalanin natin si Aling Rosa. Isa siyang mananahi sa pabrika ng mga damit sa kanilang bayan. Araw-araw, gumigising siya ng ika-4:00 ng umaga upang ihanda ang kanyang mga anak sa pagpasok sa paaralan. Tinutulungan din niya ang kanyang asawa, isang drayber ng dyip, na maghanda para sa pagpasok sa trabaho. Matapos ito, magluluto na siya ng pagkain para sa tanghalian at hapunan.

Kailangang nasa pabrika na siya pagdating ng tanghalian. Nagtatrabaho siya hanggang ika-9:00 ng gabi at kung minsa'y hanggang ika-11:00 ng gabi tuwing "*peak season*". Pag-uwi sa bahay, maglalaba pa siya, titingnan kung nagawa na ang takdang aralin ng mga anak, at mamamalantsa pa ng mga uniporme para isuot kinabukasan. Matutulog siya ng ika-1:00 ng umaga at gigising muli matapos ang tatlong oras na pagtulog upang simulang muli ang isang mahaba at nakapapagod na araw.

Ano ang iyong damdamin sa sitwasyon ni Aling Rosa? Siya ay isa lamang sa mga babaeng nagpapasan ng maraming gawain sa bahay at sa pinagtatrabahuhan. Naisip mo ba kung gaano kahirap ang buhay ng isang babaeng may ganitong karaming tungkuling ginagampanan? Hindi kaya dapat na tumulong rin sa mga gawaing-bahay ang mga lalaki?

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan

1. Bakit maraming mahihirap na babae ang nagdaranas ng malnutrisyon?

2. Bakit karamihan sa mga kababaihan ang bumubuo ng mga mahirap na katayuan sa mundo?

3. Ano ang tinatawag na *multiple burden* ng kababaihan?

Ihambing ang iyong sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 35–36.

Tandaan Mo

- ◆ Binubuo ng kababaihan ang kalahati ng populasyon ng mundo at 2/3 ng bilang ng mga manggagawa.
- ◆ Kahit higit silang nakararami, mababa pa rin ang kalagayan ng kababaihan sa lipunan. Laging itinuturing na mas nakabababa sila sa mga lalaki. Ito ay masasalamain sa sumusunod na katotohanan:
 - Mas marami ang oras ng paggawa ng mga babae kaysa mga lalaki.
 - Mas maliit ang kanilang kinikita at humahawak lamang ng mababang posisyon sa trabaho.
 - Nakakaranas sila ng malnutrisyon at sakit dahil sa kahirapan.
- ◆ Mas marami ang nagtatrabahong lalaki dito sa Pilipinas dahil ang mga babae na nagtatrabaho sa bahay, sa negosyo ng pamilya at sa mga sakahan ay hindi ibinibilang sa pwersang paggawa (*labor force*).
- ◆ Maraming babae ang nagpapasyang tumigil sa trabaho at tumigil na lamang sa bahay matapos magpakasal.
- ◆ Ang mga babae ang sabayang gumaganap ng tungkulin bilang tagapag-alaga ng pamilya at paghahanap-buhay. Pinapasan ng mga babae ang dalawahang tungkulin ng pagiging tagapangalaga at tagapaghanap buhay para sa pamilya.

Ang Sinasabi ng Iba...

Pag-aralan naman natin ang ilan sa mga paniniwala at pag-uugaling iniuukol ng mga tao sa mga babae at lalaki. Anu-ano ang mga tradisyonal na tungkulin na ginagampanan ng mga babae at lalaki sa tahanan? Paano pinakikitunguhan ang mga babae sa tahanan at sa lipunan? Nararapat bang magpatuloy ang ganitong pag-uugali tungkol sa mga babae? O dapat na itong tigilan at itaas ang katayuan ng kababaihan sa tahanan?

Inaasahang sa pag-aaral ng araling ito'y mapagpasyahan mo kung nararapat nga ba ang ganitong mga paniniwala at kaugalian tungkol sa kababaihan.

Basahin Natin Ito

Anu-ano ang mga paniniwala at pinahahalagahan ng iyong pamilya at pamayanan tungkol sa mga tungkulin at pananagutan ng mga babae at lalaki?

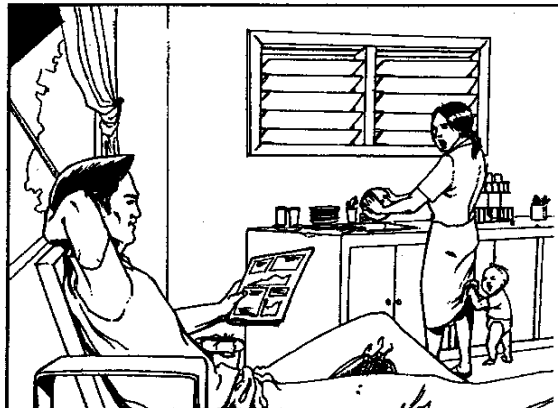
Magbigay ng mga halimbawa. Ihambing ang mga ito sa sumusunod.

Sabi ng iba —

“Ang babae ang dapat na maglaba ng mga damit at maghugas ng mga plato”

“Ang lalaki ang siyang naghahanapbuhay kaya tungkulin ng babae na asikasuhin ang kanyang mga pangangailangan.”

“Tama lamang na uminom at sumama sa barkada ang lalaki kahit maraming gawain sa bahay ang kanyang asawa”.

Heto ang iba pa:

Pag-isipan Natin Ito

Sumasang-ayon ka ba sa mga nabanggit na paniniwala sa itaas? Isulat ang iyong opinyon sa bawat paniniwala. Pagkatapos, ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 36.

Alamin Natin

Kakikitaan ng diskriminasyon laban sa kababaihan ang maraming paniniwala at kaugalian. Paano mo mapapasinungalingan ang ganitong mga paniniwala at kaugalian? Tingnan ang mga sumusunod.

Paniwala	Dahilan Kung Bakit Ito'y Mali
Mas magaling ang mga lalaki kaysa mga babae. Mahina ang mga babae at hindi mabubuhay kung wala ang tulong ng mga lalaki Pambahay lang ang mga babae. Ang lalaki ang tagapaghanapbuhay at hindi dapat gumagawa ng mga gawaing-bahay. Ang mga gawaing-bahay ay gawaing pambabae lamang. Ang lalaki ang haligi ng tahanan kaya siya ang dapat na tagapagpasya. Di na kailangan mag-aral ng mga babae dahil mag-aasawa rin naman sila at magiging tagapag-alaga lang ng mga anak.	Pantay-pantay ang mga lalaki't babae. May pagkakaiba sila ngunit parehong may karapatan, karangalan at kahalagahan bilang mga tao. May karapatang magtrabaho ang babae sa labas ng tahanan. Walang katuturan na pilitin ang babae na manatili sa bahay kung makakatulong naman siya sa paghahanap-buhay para sa pamilya. Hindi makatarungang ang babae lang ang gumagawa ng lahat ng gawaing-bahay. Ang pangangasiwa sa bahay ay isang mabigat na tungkulin ng ama at ina. Ang mga gawaing-bahay ay hindi mababa o pambabae lamang. Katunayan, mas mabigat pa ito sa mga gawain ng lalaki sa kanyang trabaho. Ang pangangasiwa ng bahay at pag-aalaga ng mga anak ay nakakapagod na trabaho na nangangailangan ng 24 oras ng paggawa. Ang lalaki't babae ay magkatuwang sa pangangasiwa ng bahay kaya dapat na pareho silang magdesisyon. Parehong may karapatang makapag-aral ang mga lalaki't babae. Kailangan nilang mag-aral upang maging matagumpay sa buhay.

Paniwala	Dahilan Kung Bakit Ito'y Mali
Mga lalaki lang ang dapat na mag-aaral ng mga kursong may kinalaman sa agham at teknolohiya tulad ng <i>engineering</i> at <i>aeronautics</i>. Sinasabing lalaking-lalaki o macho ang mga lalaki kung marami silang anak.	Ang lalaki't babae ay pwedeng mag-aral ng mga kursong may kinalaman sa agham at teknolohiya. Sa katunayan, hinihikayat silang pag-aralan ang mga ito dahil ang kaalaman nila'y mahalaga sa pag-unlad ng industriya at teknolohiya. Ang pagiging lalaki ay di masusukat sa bilang ng mga anak. Masusukat ito sa paggalang at pagmamahal na ibinibigay niya sa kanyang pamilya gaano man ito kaliit o kalaki. Dapat ring kasama sa pagpapalano ng bilang ng mga anak ang babae dahil siya rin naman ang magbubuntis at mag-aalaga sa mga ito.

Subukan Natin Ito

Tanungin ang iyong mga kapitbahay tungkol sa kanilang mga palagay tungkol sa dapat na maging tungkulin ng babae't lalaki sa tahanan. Ilista ang kanilang mga sagot. Sa tabi ng bawat sagot, isulat kung sang-ayon ka o hindi at isulat ang iyong mga dahilan. Ipakita ang iyong tala sa *NFE Instructional Manager* o *Facilitator*.

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan

Suriin ang bawat pangungusap at isulat sa patlang kung **Tama** o **Mali**.

- _____ 1. Gawain ng mga babae ang maglaba ng mga damit at maghugas ng mga plato.
- _____ 2. Sa halip na sumama sa barkada, dapat na tulungan ng mga lalaki ang mga babae lalo na kung maraming gawain sa bahay.
- _____ 3. Hindi dapat ang babae ang naghahanda ng panligo at damit sa trabaho ng kanyang asawa tuwing umaga.
- _____ 4. Ang pagkakaroon ng maraming anak ay tanda ng pagiging "macho".
- _____ 5. Sa loob ng tahanan, dapat laging sundin ang desisyon ng lalaki.
- _____ 6. Hindi kailangan ng mga anak na babae ang mataas na pinag-aralan.
- _____ 7. Dapat na magkatuwang ang ama't ina sa pagpapalaki ng kanilang mga anak.

Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pp. 36–37. Kung nakakuha ka ng 5 hanggang 7 puntos, magaling. Maari ka nang magpatuloy sa Aralin 3. Kung mababa sa 5 ang iyong iskor, balik-aralan ang ikalawang aralin.

Tandaan Natin

- ♦ Maraming tradisyonal na paniniwala at kaugalian tungkol sa mga tungkulin ng kababaihan sa tahanan.
- ♦ Karamihan sa mga paniniwalang ito ay mali dahil kasasalaman ang mga ito ng diskriminasyon laban sa kababaihan. Hindi nito sinasang-ayunan ang katotohanang pantay ang babae't lalaki at may parehong karapatan.

Mga Salaysay ng Kababaihan

Isasalaysay ng araling ito ang mga pang-aabusong ginagawa sa kababaihan sa tahanan at sa trabaho. Labag sa karapatan ng kababaihan ang mga pang-aabusong ito.

Inaasahang sa pagtatapos ng aralin ay matutukoy at masusuri ang mga paglabag sa mga karapatan ng kababaihan. Inaasahang matutukoy mo rin ang mga karapatang nilalabag.

Ang kababaihan ang kalimitang biktima ng mga pang-aabuso. Alam mo ba kung anong klaseng pang-aabuso ang dinaranas nila? Isalaysay ang mga nalalaman mo sa iyong mga kaibigan.

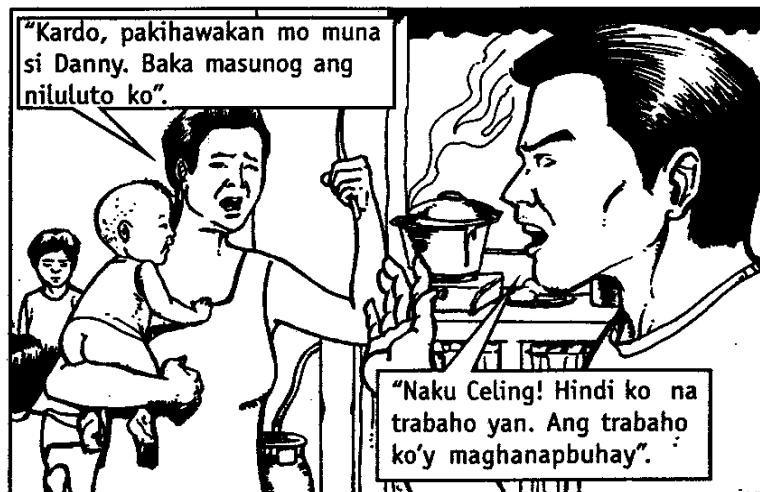

Basahin Natin Ito

Basahin ang sumusunod na sitwasyon. Ibigay ang iyong saloobin tungkol sa bawat isa.

Unang Sitwasyon:

May anim na anak sina Mang Kardo at Aling Celing

Sang-ayon ka ba sa sitwasyong ito? Tama ba ang pakikitungo ni Mang Kardo kay Aling Celing?

Ikalawang Sitwasyon:

May katwiran ba si Loida? May katwiran din ba ang kanyang mga magulang? Anong masasabi mo sa sitwasyong ito?

Pag-isipan Natin Ito

Pag-aralan ang dalawang ibinigay na sitwasyon. Sa tingin mo, nagpapakita ba ang mga ito ng paglabag sa karapatan ng kababaihan? Bakit?

Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 37.

Alamin Natin

Marahil ay may alam kang mga babaeng hirap na hirap sa mga gawaing-bahay ngunit di naman tinutulungan ng mga asawa. O may naririnig ka tungkol sa mga babaeng pinatitigil sa pag-aaral at pinapanatili na lang sa bahay ng kanilang mga magulang. Sila ang mga biktima ng paglabag sa mga karapatan ng kababaihan.

Ang mga paglabag na ito'y nangyayari kahit saan – sa bahay at sa pinagtatrabahuhan. Ang mga lumalabag sa karapatan ng kababaihan ay yaong mga naniniwalang mas nakabababa ang katayuan ng mga babae sa mga lalaki. Hindi nila natatantong may pantay na karapatan ang babae't lalaki.

Ang mga Nagkakaisang Bansa (*United Nations*), isang samahan na pang internasyonal na binubuo ng iba't ibang bansa, ay nangunguna sa pakikipaglaban para sa karapatan ng kababaihan. Noong taong 1995, ginanap nito ang *Fourth World Conference on Women* sa Beijing, China. Ang mga bansang dumalo, kabilang na ang Pilipinas, ay nagkaisang bumuo ng planong pagkilos upang proteksyonan ang karapatan ng mga kababaihan.

Ang *Deklarasyon sa Beijing*, ang tawag sa kasunduan ng mga bansa, ay nagsasaad na:

- ◆ May karapatan ang kababaihan tulad ng kalalakihan. Nararapat na matamasa nila ang mga ito.
- ◆ Lahat ng kababaihan ay may karapatang makapag-aral at mapangalagaan ang kalusugan. Dapat sila ay bigyan ng kalayaang pumili ng kursong kanilang ninana. Dapat na tiyakin ng pamahalaan na sila ay may matatamong tulong sa mga bagay na may kinalaman sa kanilang kalusugan at kapakanan.
- ◆ May karapatan ang mga babae sa kanilang katawan at kalusugan. May karapatan silang magpasya kung ilan ang nais nilang maging anak.
- ◆ May karapatan ang mga babae na tumanggi sa pakikipagtalik, kahit na sa kanilang asawa, kung ang lalaki ay pipilitin ang asawa na makipagtalik, maaari siyang makasuhan ng panggagahasa (*marital rape*).
- ◆ May mahalagang ginagampanan ang mga babae sa pagpapasulong ng ekonomiya. Kaya nararapat na silang bigyan ng karapatang magmay-ari ng sariling ari-arian, umutang para sa negosyo at magsanay para sa karagdagang kaalaman.
- ◆ Dapat na magkaroon ng pantay na paghahati-hati ng gawaing-bahay ang mga babae't lalaki. Kailangan ito para sa sarili nilang kabutihan at ng pamilya.

Ngayo'y balikan ang dalawang sitwasyon sa pahina 22–23. Sinusuportahan ba ng mga ito ang mga karapatang nasasaad sa Deklarasyon sa Beijing?

Subukan Natin Ito

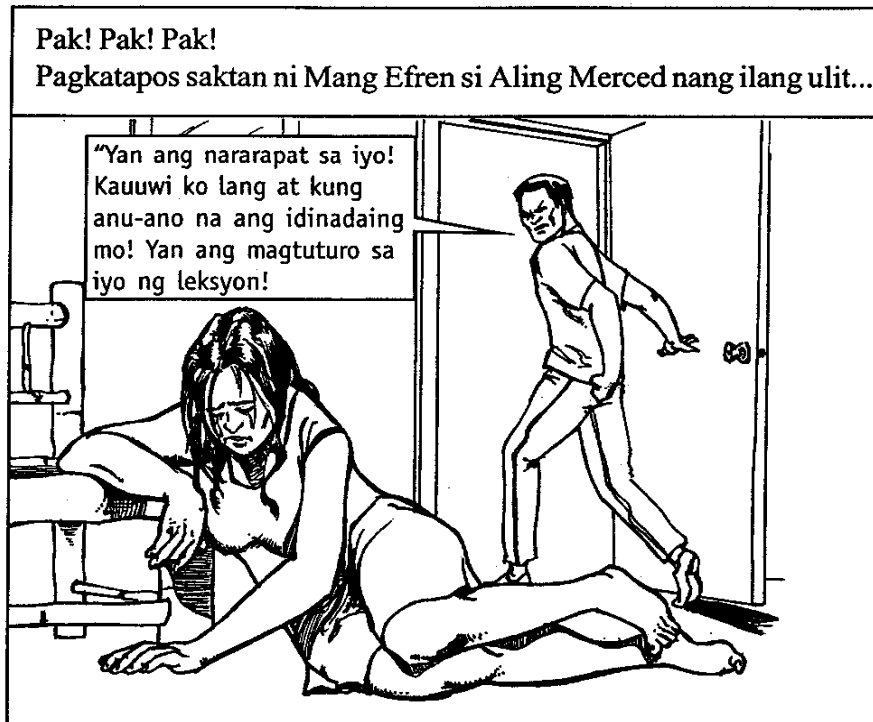
Isiping ang anak na babae ng iyong kapitbahay ay pinatigil sa pag-aaral. Magsulat ka ng isang liham para sa kanyang mga magulang. Paano mo mahihimok ang kanyang mga magulang na siya'y papasuking muli? Ipakita ang iyong sulat sa iyong *Instructional Manager* o *Facilitator*.

Basahin Natin Ito

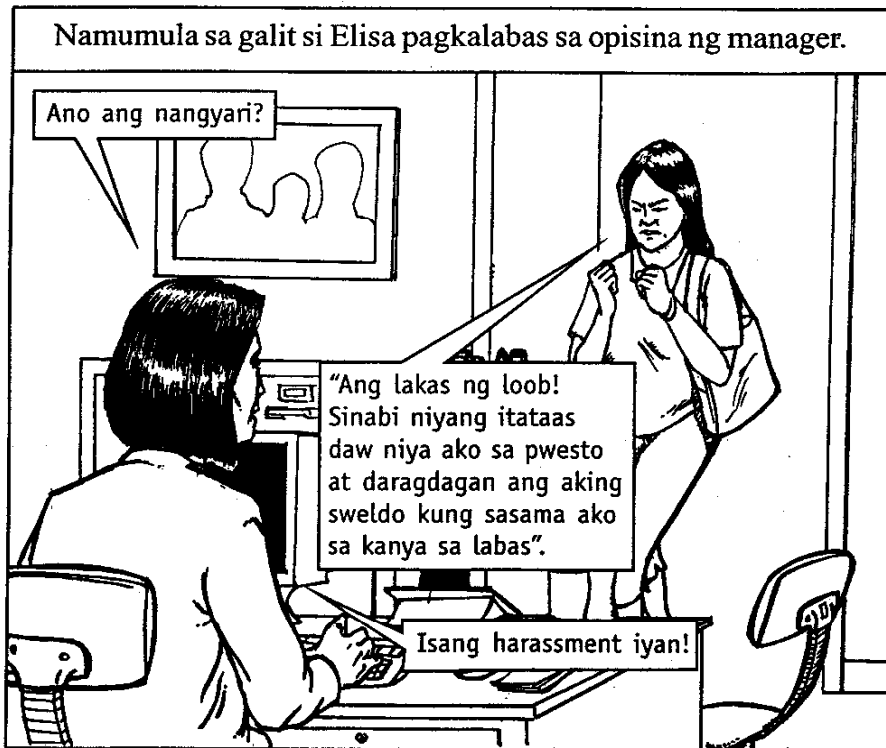
Narito ang ilan pang mga sitwasyon na iyong susuriin.

Unang Sitwasyon:

Walang ibang magawa si Aling Merced kundi umiyak. Sang-ayon ka ba sa ginawa ni Mang Efren? Bakit? Nararapat ba itong gawin ng lalaki sa kanyang asawang babae dahil siya ay mareklamo o "nagger"?

Ikalawang Sitwasyon:

Magagalit ka rin ba tulad ni Elisa? Sang-ayon ka ba sa ginawa ng manager?

Alamin Natin

Ang karahasan sa kababaihan ay madalas nangyayari nang higit sa ating inaasahan. Maraming uri ang mga karahasang ito. Ilan sa mga ito ay:

1. **Sexual harassment** – Ito ay nagaganap sa iba-ibang lugar tulad ng lugar ng trabaho at sa paaralan. Ito ay nangyayari kung pinipilit ng amo o may nakakataas na posisyon ang babae na magkaroon ng ugnayang sekswal sa kanya bilang kapalit ng pagtaas sa katayuan sa trabaho. Ito rin ay nangyayari kung ang isang kasamahan sa trabaho ay magtatangkang hawakan siya sa paraang hindi niya gusto. Ang pagsasabi ng anumang kabastusan ay isa ring uri ng harassment lalo na kung ito ay di niya tanggap at kung nakaaapekto sa kanyang trabaho.
2. **Domestikong karahasan (domestic violence)** – Ito ay karahasang mula sa mga miyembro ng pamilya ng babae. Ito ay maaaring pisikal (pananakit sa asawang babae) o sekswal (pangmomolestya o panggagahasa sa batang babae). Ito ay maari ring sikolohikal (pagsasalita ng mga masasakit na salita na nakakapagpababa ng dignidad at pagkababae). Ang karahasan ay maari rin ekonomikal (kung hindi pinapayagan ng lalaki na hawakan ng babae ang kanyang sariling pera).

Gayunman, ang pinakakaraniwang anyo ng karahasan ay ang pananakit sa asawang babae (*wife beating*). Maraming babae ang naghihirap sa kamay ng kanilang mga asawa. Sila ay tinatawag na bugbog-saradong asawa o *battered wives*. Karamihan sa kanila'y hindi ibinubunyag ang problema dahil sa takot sa asawa at hiya sa sa kanilang sitwasyon.

Marami ring kabataang babae ang sinasaktan at minomolestya sa kanilang tahanan. Pinagkakaitan sila ng produktibong buhay dahil sila'y nabuhay sa takot. Naging mahirap para sa kanila ang magtiwala sa ibang tao dahil sa di-magandang pakikitungo sa kanila ng mga ka-miyembro ng pamilya. Ang sakit ng pang-aabuso o pangmomolestya ng isang pinagkakatiwalaang miyembro ng pamilya ay habambuhay na dala ng bata at makaaapekto nang malaki sa kanyang mental, emosyonal at pisikal na kalusugan.

Walang paggalang sa mga babae ang mga lalaking gumagawa ng karahasan. Pinanghahawakan nila ang tradisyunal nilang paniniwala na mas mabababa ang katayuan ng mga babae sa mga lalaki. Ang masama pa'y hindi tao ang tingin nila sa mga babae kundi mga bagay na parang walang buhay kaya inaabuso at minamaliit nila maging ang miyembro ng kanilang pamilya.

Ayon sa Deklarasyon sa Beijing

- ◆ Ang bawat isa ay dapat na gumawa ng paraan upang masiguro na tinatamasa ng lahat ng kababaihan, bata man o matanda, ang kanilang karapatan at kalayaan.
- ◆ Dapat itigil ang lahat ng uri ng karahasan sa mga babae, bata man o matanda.
- ◆ Ang mga lalaki ay dapat na turuang kilalanin at igalang ang karapatan ng kababaihan.

Pag-usapan Natin Ito

Ibahagi mo ang iyong mga natutuhan tungkol sa karapatan ng kababaihan sa iyong mga kaibigan at kasambahay.

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan

Pag-aralan ang sumusunod na sitwasyon. Pagkatapos, sagutin ang mga tanong.

1. Nagtatrabaho bilang waitress sa isang karinderya si Nenita. Lagi siyang binibiro ng kanyang amo ng mga malalaswang biro. Hindi siya komportable sa mga biro. Dahil dito, di siya makapagtrabaho nang maayos.

Sa palagay mo, nilalabag ba ng amo ni Nenita ang kanyang mga karapatan? _____

Kung nilalabag niya, sa paanong paraan niya ito nilalabag? _____

-
-
2. Gusto ni Maria na magbukas ng isang *vulcanizing shop*. Upang magkaroon ng kapital, umutang siya sa isang kompanya. Kahit na nasunod n'ya ang lahat ng kinakailangan, di pa rin siya pinautang. Ayon sa kompanya, maaaring hindi raw siya magtagumpay ang kanyang negosyo dahil siya ay isang babae.

Tama bang di siya pautangin ng kompanya? _____

Bakit? _____

3. Hinuli ng mga pulis si Sarah, isang batang lansangan. Sa kulungan, naghalinhinan ang mga pulis sa pananakit sa kanya.

Sang-ayon ka ba sa ginawa ng mga pulis kay Sarah? _____

Bakit? _____

4. Si Linda ay naghahanap ng trabaho bilang tagagawa ng mga kasangkapan sa bahay. Hindi siya tinanggap dahil ayon sa may-ari, tanging mga lalaki lamang ang pinapayagang magtrabaho roon.

Nilabag ba ng amo ang alinman sa mga karapatan ni Linda? _____

Bakit mo nasabi ito? _____

5. Gustong maging sundalo ni Shirley. Gusto niyang pumasok sa *Philippine Military Academy* ngunit di siya pinayagan ng kanyang mga magulang. Ayon sa kanila, di magiging mabuting sundalo ang mga babae.

Tama ba ang pagtangi ng mga magulang ni Shirley? _____ :

May nilabag ba silang karapatan ni Shirley? Kung mayroon, aling karapatan ang nilabag nila? _____

Kung ang iyong mga sagot ay katulad ng mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto*, sa pahina 37–38, binabati kita! Maaari ka nang magpatuloy sa huling aralin.

Tandaan Natin

- ♦ Ang paglabag sa mga karapatan ng kababaihan ay nagaganap kahit saang dako o lugar – sa bahay, sa trabaho at sa pamayanan.
- ♦ Madalas mangyari ang karahasan laban sa mga babae. Ito ay may ibat ibang anyo tulad ng *sexual harassment* at domestikong karahasan (*domestic violence*).
- ♦ Ang Deklarasyon sa Beijing ay isang dokumentong ginawa at nilagdaan ng mga kasapi ng *Mga Nagkakaisang Bansa*, kabilang na ang Pilipinas upang pangalagaan ang karapatan ng kababaihan. Isinasaad nito na ang mga babae at lalaki ay pantay-pantay at may parehong karapatan. Muli nitong pinatotohanan ang karapatan ng kababaihan sa edukasyon, kalayaan sa karahasan at pananakit, pakikilahok sa pagpapaunlad ng ekonomiya at iba pa.

Ano ang Maaari Nating Gawin?

Tatalakayin natin ngayon ang maaari nating gawin upang ipaglaban ang karapatan ng kababaihan. Ang pakikipaglaban para sa mga karapatan ng kababaihan ay di lang tungkulin ng mga babae. Dapat ring ipaglaban at itaguyod ng mga lalaki ang mga karapatan ng mga babae. Dapat nating igalang at pahalagahan ang kababaihan tulad ng kalalakihan.

Makatutulong ang araling ito upang malaman natin ang mga paraan upang ipaglaban at suportahan ang mga karapatan ng kababaihan.

Umawit Tayo

Ako ay Babae

(Sa himig ng Atin Cu Pung Singsing)

Ako ay babaeng
May kalayaa't dangal
Ako'y may kalakasan
Dahil Diyos ang lumalang

Alaga ko ang bahay
Pati mahal sa buhay
Lahat ng oras ginugugol
At sa pahinga ay gahol

Ngunit mundo'y malupit
Laya'y di igalang
Diskriminasyo'y nandiyan
Kahit saan pa man

Ngayo'y sumasamo
Boses ko'y pakinggan
Karapatan, ipaglaban
para sa ming kababaihan.

Pag-isipan Natin Ito

Nasiyahan ka ba sa pag-awit? Pag-aralan ang sinasabi sa awitin at sagutin ang sumusunod na tanong.

1. Anong mensahe ang nais na iparating ng awitin?

2. Ano ang sinasabi ng awitin sa kalagayan ng kababaihan?

3. Nagtapos ang awitin sa pagsusumamo ng babae upang ipaglaban ang kanyang karapatan. Makakaisip ka ba ng kasagutan sa kanyang sampo?

Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 38.

Alamin Natin

Ngayon ay mulat ka na sa mga karapatan ng kababaihan. Inaasahan kong magagawa mo ang lahat ng kaya mong gawin upang protektahan ang mga karapatang ito sa iyong tahanan, sa trabaho, at sa iyong pamayanan.

Ang pakikipaglaban at pagtatanggol sa mga karapatan ng kababaihan ay tungkulin ng bawat isa. Alam mo ba kung paano ka makatutulong? Ipagpatuloy mo ang pagbabasa upang malaman mo kung paano ito gagawin.

**Ang karapatan ng kababaihan ay
karapatang pantao.**

**Gawin natin ang ating makakaya upang
ipagtanggol ang karapatan!**

1. Himukin ang mga babae na dumalo sa mga seminar tungkol sa kanilang mga karapatan.
2. Magbasa ng mga artikulong tungkol sa karapatan ng kababaihan.
3. Ipaliwanag ang mga karapatan ng babae sa mga lalaki.
4. Magbigay ng mga babasahin tungkol sa mga karapatan ng kababaihan sa mga taong lumalabag dito upang mamulat sila sa mali nilang ginagawa.
5. Alamin ang mga samahang nagtataguyod ng mga karapatan ng kababaihan. Isa sa mga ito ay ang GABRIELA (*General Assembly Binding Women for Reform, Integrity, Leadership and Action*), isang samahan ng mga pangkat ng kababaihan sa ating bansa. Layunin nito na imulat ang mga tao at himukin silang pangalagaan ang mga karapatan ng kababaihan. Kinukuha nila ang pansin ng mga namumuno tungkol sa mga isyu na may kinalaman sa kababaihan at sa kanilang mga karapatan. Tinuturuan din nila ang mga tao ng dapat nilang gawin upang pangalagaan ang mga karapatang ito. At hinihikayat nila ang kababaihan na isulong ang kanilang karapatan.
6. Samahan sa *Department of Social Welfare and Development* (DSWD) ang mga inabusong babae. Ang ahensiyang ito ng pamahalaan ang magbibigay ng matutuluyan, pangangalaga, proteksyon at tulong sa mga inabusong babae upang sila ay makapagsimula ng bagong buhay.
7. Maaari mo rin ipagkatiwala ang mga inabusong babae sa mga *crisis center*. Ito ay mga lugar na nangangalaga at nagbibigay payo sa mga inabusong babae. Maaari mong konsultahin ang mga pinuno ng barangay o ang *women's desk* sa presinto kung paano matatawagan ang mga center na ito.
8. Tumawag agad sa pulis kung may kilala kang babae, bata man o matanda, na inaabuso o inabuso nang pisikal o sekswal.
9. Kung may alam kang mga batang babae na sinasaktan o minomolestya sa bahay o pinipilit na magtrabaho, tumawag agad sa "Bantay Bata" hotline 163. Ito ay isang pribadong samahan na nangangalaga sa karapatan ng mga bata. Tinutulungan nito ang mga biktima upang magkaroon ng proteksyon at bigyan magandang kinabukasan.

Subukan Natin Ito

Gumawa ng poster tungkol sa karapatan ng kababaihan. Idikit ito sa inyong Barangay Hall o sa NFE Learning Center. Maaari mong tingnan ang halimbawa sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 38. Maaaring naiiba ngunit dapat na malinaw ang ipinahahatid na mensahe ng iyong poster.

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan

Piliin at isulat sa patlang ang titik ng tamang sagot. Isulat ang titik sa patlang.

- _____ 1. Nakita mong umiiyak ang inyong kapitbahay. Sinaktan na naman siya ng kanyang asawang lalaki. Ayon sa kanya, lagi siyang sinasaktan nito tuwing nalalasing. Anong gagawin mo?
 - a. Sabihin sa kanya na tiisin na lang ang sakit dahil ang mga babae'y isinilang naman para maghirap.
 - b. Himukin siyang magpunta sa pinakamalapit na opisina ng DSWD upang humingi ng tulong.
 - c. Wala ka na lang gagawin. Wala kang pakialam dahil problema nila iyon.
- _____ 2. May kilala ka sa pamayanan ninyo na laging nananakit ng kanyang anak na babae. Anong gagawin mo?
 - a. Wala kang gagawin. Problema ito ng kanilang pamilya.
 - b. Himukin mo ang anak na maglayas na lang.
 - c. Humingi ng tulong sa "Bantay Bata" hotline.
- _____ 3. Sinabi ng kaibigan mong lalaki na sa halip magtrabaho, ang mga babae ay dapat lumagi na lamang sa bahay at mag-alaga na lamang ng mga anak. Ano ang iyong gagawin?
 - a. Ipaliwanag sa kanya na may karapatang maghanap-buhay ang mga babae.
 - b. Wala kang gagawin. Hindi ka dapat makipagtalo dahil kaibigan mo siya.
 - c. Sabihin mo sa kanya na siya ay isang hangal at di mo na ipagpapatuloy ang pakikipag-kaibigan sa kanya.

Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 39.

Tandaan Mo

- ♦ Tungkulin natin na ipagtanggol at ipaglaban ang mga karapatan ng kababaihan.
- ♦ Nararapat na gawin natin ang lahat ng ating makakaya upang tulungan ang mga biktima ng paglabag sa karapatan ng kababaihan. Maraming mga ahensya at samahan na maaaring magbigay ng tulong.

Natapos mo nang pag-aralan ang modyul na ito. Magaling! Marami ka bang natutuhan? Naging kawili-wili ba ang pag-aaral mo nito? Sa susunod na seksiyon, nakatala ang buod ng mga mahahalagang kaalaman ng modyul upang higit mong matandaan ang mga ito.

Ibuod Natin

Isinasaad ng modyul na ito na:

- ♦ Ang kalagayan ng kababaihan sa mundo ay kailangang mapaunlad. Ang mga babae ay itinuturing pa ring nakabababa sa mga lalaki sa maraming bahagi ng mundo. Kabilang sila sa karamihan ng mga manggagawa sa mundo subalit kabilang din sila sa karamihan ng mga mahihirap sa mundo.
- ♦ Ang kababaihan ay dumadanas ng diskriminasyon na humahadlang upang makapag-aral at maging matagumpay.
- ♦ Ang kababaihan ang sabayang gumaganap ng paghahanap-buhay at pag-aalaga ng bahay at pamilya.
- ♦ Masasalamin ang diskriminasyon sa maraming paniniwala at kaugaliang iniuukol sa kababaihan.
- ♦ Madalas maganap ang paglabag sa karapatan ng kababaihan. Ito ay maaaring sa anyo ng *sexual harassment* at *domestic violence*.
- ♦ Lahat tayo'y may tungkuling igalang at ipaglaban ang karapatan ng kababaihan. Dapat na bantayan ang pagmamalabis sa mga karapatang ito sa tahanan at sa trabaho.

Anu-ano ang mga Natutuhan Mo?

A. Kompletuhin ang pangungusap sa pamamagitan ng pagsulat sa patlang ng titik ng iyong sagot.

- _____ 1. Ilan lamang ang mga babaeng may mataas na katungkulan sa mga korporasyon dahil:
 - a. maraming mga babae ang nagpapasyang mananatili na lang sa bahay sa halip na magtrabaho
 - b. nakararanas ng diskriminasyon sa trabaho ang mga babae
 - c. walang kakayahan ang kababaihan na maging tagapangasiwa (*manager o top-level executive*)
- _____ 2. Dapat na hatiin ang gawain sa, bahay sa pagitan ng babae't lalaki dahil:
 - a. mahina ang mga babae para gawin ang lahat ng trabaho sa bahay
 - b. ang gawain sa bahay ay isang mabigat na tungkuling dapat na pantay na ginagampanan ng mga lalaki't babae
 - c. kailangan din ng mga babae na uminom at sumama sa mga kaibigan nila
- _____ 3. Karamihan sa mahihirap ay kababaihan dahil:
 - a. hindi magagaling ang mga babae at di-kayang magtagumpay tulad ng mga lalaki
 - b. walang alam ang mga babae sa pangangasiwa ng pera
 - c. hindi binibigyan ng pagkakataon ang mga babae na makapag-aral at magkaroon ng negosyo.

B. Basahin ang sumusunod na kalagayan at sagutin ang mga katanungan.

1. Masipag na tao si Tonio. Nagtatrabaho siya bilang *security guard* sa isang pabrika at isang tanod sa barangay nila. Siya rin ay responsableng asawa't ama. Minsan, nagsabi ang kanyang asawa na nais niyang magtrabaho upang maragdagan ang kita ng pamilya ngunit ito ay tinanggihan ni Mang Tonio. "Ang dapat niyang gawin ay alagaan ang aming mga anak at linisin ang bahay," ang sabi ni Tonio sa mga kaibigan. "Ako ang gumagawa ng ibang gawain; Ako na rin ang mangangasiwa sa pera upang hindi na siya mahirapan sa pag-iisip kung paano ito gagastusin. Sang-ayon ang kanyang mga kaibigan mapalad ang babae sa pagkakaroon ng asawang tulad ni Mang Tonio.

- a. Sang-ayon ka ba sa mga kaibigan ni Tonio? _____
Bakit? _____

 - b. Tama ba ang mga paraan ni Tonio? _____
Bakit mo nasabi ito? _____

2. Maraming tao ang may ayaw kay Aling Mina. Kilala siyang tsismosa dahil lagi siyang nagsisimula ng tsismis tungkol sa kanyang mga kapitbahay. Hindi rin niya binabayaran ang mga inuutang na pera. Dahil dito'y iniwasan na siya at ayaw na siyang kausapin ng mga tao. Hindi na rin nila isinusumbong sa pulis ang pananakit na ginagawa sa kanya ng kanyang asawa. Alam nila ito dahil lagi nilang naririnig ang kanyang pagdaing niya sa sakit. "Dapat lang sa kanya yan" sabi nila "Nakakamuhi siya at iyan ang parusa sa kanya".
- a. Tama bang hindi tulungan si Aling Mina ng kanyang mga kapitbahay?
Bakit? _____

 - b. Kung ikaw ay kapitbahay ni Aling Mina, anong gagawin mo?

Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pp. 39–40. Tama ba ang mga sagot mo?

Kung ang iskor mo ay:

- 0 – 1 Dapat mong pag-aralang muli ang modyul.
- 2 – 3 Balik-aralan mo ang ibang bahagi ng modyul na di mo nauunawaan.
- 4 – 5 Magaling! Balikan na lamang ang mga aytem na di mo nasagot nang wasto.

Batayan sa Pagwawasto

A. Anu-ano na ang mga Alam Mo? (pahina 2)

1. (X) – Dapat paghatian ng babae't lalaki ang mga gawaing-bahay.
2. (✓) – Bilang mga tao, tayo ay may tungkuling ipaglaban ang karapatan ng kababaihan. Ang pagbibigay-galang na nararapat sa kababaihan ang dapat gawin.
3. (X) – Walang lalaki ang may karapatang saktan ang kanyang asawa. Kung sinaktan niya ito, nilalabag niya ang karapatan ng kababaihan.
4. (✓) – Dalawang-katlo (2/3) ng pwersang paggawa ng mundo ay binubuo ng mga babae.
5. (✓) – Pantay-pantay ang babae't lalaki. Samakatuwid, kapwa sila mayroon at dapat magtamasa ng parehong karapatan sa bahay, sa paaralan at sa trabaho.
6. (✓) – Nakakalungkot isipin na sa maraming lipunan, itinuturing pa ring nakabababa ang kababaihan sa kalalakihan.
7. (✓) – May karapatan ang mga babae sa kanilang katawan. May karapatan silang magpasya kung kailan at ilan ang kanilang magiging anak dahil sila naman ang magbubuntis.
8. (✓) – Marami ang mga tungkulin ang kababaihan. Hindi lang trabaho ang dapat nilang asikasuhin kundi pati na rin ang kanilang pamilya.
9. (X) – Hindi ito sasang-ayon sa katotohanang ang babae't lalaki ay pantay-pantay. Ang mga babae ay dapat bigyan ng pagkakataong makapagtrabaho at mailagay sa mataas na katungkulan.
10. (X) – Dapat na parehong makapag-aaral ang mga anak na lalaki't babae. Ang edukasyon ay isang pribilihiyong di lamang sa lalaki ibinibigay; ito ay karapatan ng lahat ng mga bata.

B. Aralin 1

Subukan Natin Ito (pahina 4)

Pahalang

Pababa

1. Sangkatauhan	2. Karapatan
5. Supilin	3. Abuso
6. Katayuan	4. Paunawa

Magbalik-aral Tayo (pahina 7)

1. (✓)
2. (✓)
3. (X) – mas malaki ang kita ng mga lalaki kaysa mga babae.
4. (✓)
5. (X) – mas mababa ang katayuan ng babae kaysa lalaki.

Pag-isipan Natin Ito (pp. 10–11)

1. Ang mga gawain ng isang ina ay ang pagluluto, paghahanda sa mga bata sa pagpasok, paghuhugas ng mga plato, paglalaba, paglilinis, pagpapakain sa alagang hayop, pagpapaligo sa mga nakababatang anak, pamamalantsa at pagtulong sa takdang aralin ng mga anak.
2. Ang mga gawain ng isang ama ay ang pagkain, pagligo, paghahanda sa pagtatrabaho, paghahanapbuhay at pamamahinga.
3. Mas maraming gawain ang ina.
4. Gumigising ang isang ina ng ika-5:00 ng umaga. Ang ama naman ay ika-6:00 ng umaga.
5. Ang isang ina'y halos wala nang oras magpahinga. Siya rin ang huling natutulog sa gabi.
6. Oo, dapat nating pahalagahan ang trabaho ng mga ina sa bahay. Sila ang naglilinis at nagpapaganda ng bahay. Sila rin ang nagba-badyet ng pera at nagpaplano para sa pamilya.
7. (Ang kasagutan ay batay sa napagmasdan ng mag-aaral. Narito ang halimbawa.)

Napansin kong mas maagang gumigising ang aking ina kaysa aking ama. Siya ang nagluluto, naghuhugas ng mga plato at naglalaba ng mga damit. Wala na siyang oras para magpahinga at gabi na talaga kung matulog. Ang aking ama ay nakakapagpahinga pa pag-uwi sa gabi.

Sa palagay ko'y kakaunti na talaga ang oras ng mga babae para magpahinga dahil na rin sa dami ng kanilang gawain sa bahay.

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan (pahina 12)

1. Maraming mahihirap na kababaihan ang nagdaranas ng malnutrisyon dahil mas mabigat ang kanilang trabaho sa bahay. Sinasakripisyo rin nila ang kanilang pangangailangan para sa kapakanan ng pamilya.
2. Mga babae ang bumubuo sa karamihan ng mga mahihirap dahil nagdaranas sila ng diskriminasyon. Ang iba sa kanila ay di pinahihintulatang mag-aral o magmana ng mga ari-arian; ang iba nama'y

di pinapayagang mangasiwa ng pera. Di rin sila karaniwang nabibigyan ng pagkakataong makapag-aral at makapagpatakbo ng sariling negosyo.

3. Maraming pasanin sa buhay ang mga babae dahil sabay nilang ginagampanan ang pangangalaga ng bahay at paghahanapbuhay.

C. Aralin 2

Pag-isipan Natin Ito (pahina 15)

(Ang mga sagot ay batay sa opinyon ng mag-aaral. Ang sumusunod ay mga halimbawa lamang.)

1. Walang masama kung naglalaba ng mga damit at naghuhugas ng mga plato ang lalaki. Tama lang na tulungan niya ang kanyang asawa lalo na sa mga gawaing bahay.
2. Kahit na di naghahanapbuhay ang babae, marami siyang gawain sa bahay. Kung susukatin ang halaga ng trabaho ng isang babae sa tahanan, makikita natin na higit pa ang nagagawa niya sa isang karaniwang naghahanapbuhay.
3. Malupit at hindi makatarungan kung ang lahat ng mga gawaing bahay ay sa babae iaasa habang ang kanyang asawa'y naglalasing kasama ang mga kaibigan.
4. Ang pagiging macho ay di masusukat sa pagkakaroon ng maraming anak. Ang pagiging macho ay naipapakita sa pamamagitan ng pagiging mabuting asawa't ama.
5. Dapat na konsultahin ng lalaki ang kanyang asawa't anak sa mga desisyong makakaapekto sa buong pamilya.
6. Ang mga bata, babae man o lalaki, dapat ay bigyan ng pantay na pagkakataong makapag-aral.

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan (pp. 17–18)

1. **Mali** – Dapat magkatuwang ang lalaki't babae'y sa mga gawaing bahay, tulad ng paghuhugas ng mga plato o paglalaba ng mga damit.
2. **Tama** – Ang gawaing-bahay ay dapat na pinagtutulungan ng babae't lalaki. Hindi makatarungang nagsasaya lang ang lalaki kasama ang mga kaibigan kung alam niyang maraming gawaing bahay.
3. **Tama** – Ito ay mga bagay na kayang gawin ng mag-isa ng isang lalaki. Hindi na dapat niyang ibigay sa asawa ang mga gawaing di na nito kailangang gawin.

4. **Mali** – Ang pagkakaroon ng maraming anak ay hindi tanda ng pagiging macho. Hindi ito praktikal lalo na kung di kayang suportahan ng lalaki ang malaking pamilya.
5. **Mali** – Kapwa dapat pagpasyahan ng lalaki’t babae ang mga bagay na may kinalaman sa pamilya.
6. **Mali** – Hindi ito isang pribilehiyong sa mga lalaki lamang ipinagkakaloob. Sa pagkakaroon ng mataas na pinag-aralan, mas nakatitiyak ang babae at lalaki ng pagkakataong magtagumpay. Kailangan ng lahat ang edukasyon.
7. **Tama** – Ang pagpapalaki sa mga anak ay isang mabigat na tungkuling hindi lang dapat iasa sa mga babae. Kailangang magtutungan ang mag-asawa sa tungkuling ito.

D. Aralin 3

Pag-isipan Natin Ito (pahina 20)

(Ang mga sagot ay batay sa opinyon ng mag-aaral. Narito ang ilang halimbawa.)

Oo, ang dalawang sitwasyon ay nagpapakita ng paglabag sa karapatan ng kababaihan. Sa unang sitwasyon hindi tinututungan ni Mang Kardo si Aling Celing kahit na alam niyang marami siyang trabaho. Kailangan siyang tulungan dahil may karapatan si Aling Celing na gawin lamang ang kaya niyang gawin. Sa pagtanggap tumulong ni Mang Kardo, ginawa lamang niyang mas mahirap ang trabaho ni Aling Celing.

Sa ikalawa, pinilit ng mga magulang na tumigil si Loida sa kanyang pag-aaral. Nilalabag nila ang kanyang karapatan sa edukasyon.

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan (pahina 24–25)

1. **Oo.** Ang amo ni Nenita’y gumagawa ng sexual harassment laban sa kanya dahil sa mga bastos na biro na di niya tanggap at nakaka-apekto sa kanyang trabaho.
2. **Hindi.** Dapat na pinagbigyan ng kompanya ang kanyang hiling dahil napunan niya lahat ng kinakailangan. Sa ginawang ito, nilabag ng kompanya ang karapatan ni Maria na mangutang at magpatakbo ng sariling negosyo.
3. **Hindi.** Di ako sang-ayon sa ginawa ng mga pulis kay Sarah. Nilabag nila ang karapatan ni Sarah na maging malaya sa pisikal na pananakit at mabigyan ng tamang pagtrato habang nasa kulungan.
4. **Oo.** Nilabag ng may-ari ng shop ang karapatan ni Linda na mabigyan ng pantay na oportunidad sa trabaho.

5. **Hindi.** Di dapat tinanggihan ng mga magulang ni Shirley ang kanyang pagpasok sa Philippine Military Academy. Oo, nilabag nila ang karapatan ni Shirley na makapag-aral at makapamilya ng kursong nais niyang kunin.

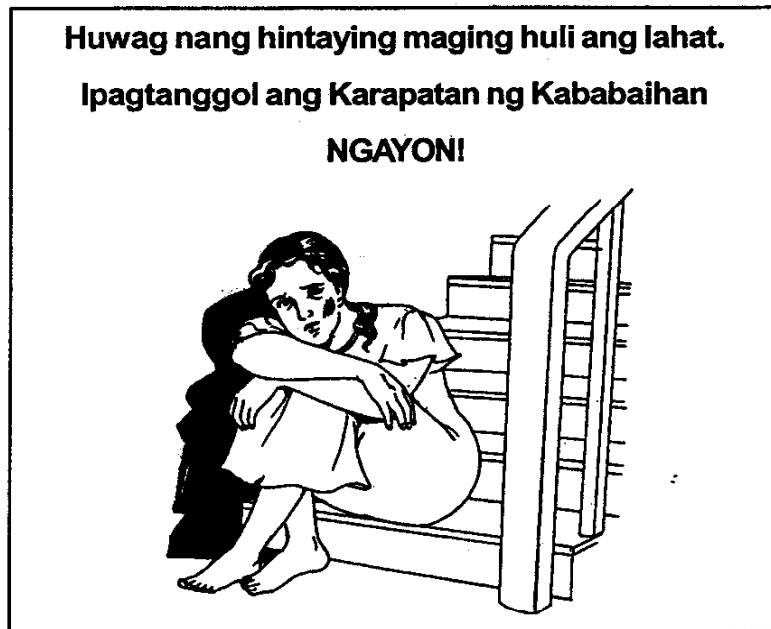
E. Aralin 4

Pag-isipan Natin Ito (pahina 28)

(Ang mga sumusunod ay batay sa pananaw ng mag-aaral. Ang sumusunod ay mga halimbawa.)

1. Sinabi ng awitin na may karapatan ang mga babae katulad ng mga lalaki. Mahalaga ang mga babae sa ating lipunan kaya dapat lang na igalang ang kanilang karapatan.
2. Sinasabi ng awitin na mahirap ang buhay ng mga babae dahil sa dami ng responsibilidad sa bahay at sa trabaho. Hindi sila pinahahalagahan at nakadaranas pa ng diskriminasyon.
3. Matutugunan ko ang samo niya sa pamamagitan ng pagsasaisip na ang kababaihan'y may karapatan din tulad ng sa mga lalaki at nararapat ko silang igalang. Tungkulin kong ipaglaban ang karapatan nila at ipaalam sa iba ang mga karapatang ito.

Subukan Natin Ito (pahina 30)

Hinihikayat ng poster na ito na kumilos tayo ngayon upang ipaglaban ang mga karapatan ng kababaihan. Ang larawan ng babaeng may pasa sa mukha ay kumakatawan sa bunga ng di natin pagkilala sa kanilang mga karapatan. Kapag ito'y nagpatuloy, mas marami pa ang magdaranas ng pisikal, emosyonal at sikolohikal na sakit sa kamay ng mga taong lumalabag sa mga karapatang ito.

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan (pahina 30)

1. (b) Kailangan niya ang tulong ng ahensyang ito. Ang pananakit sa asawa ay isang seryosong problema at isang paglabag sa karapatan ng babaeng maging malaya sa pananakit. Ang biktima at ang nanakit ay parehong nangangailangan ng tulong.
2. (c) Nilalabag ng ama ang karapatan ng kanyang anak. Kailangan mo nang humingi ng tulong bago mahuli ang lahat. Ang ibang batang biktima ng pang-aabuso ay humahantong sa kamatayan.
3. (a) Nararapat na maliwanagan ang kaibigan mo tungkol sa karapatan ng kababaihan. Ang mga paglabag ay nagaganap dahil ang mga lalaki ay di mulat sa mga karapatang ito. Tungkulin nating lahat na ituro sa iba na kilalanin at igalang ang karapatan ng kababaihan.

F. Anu-ano ang mga Natutuhan Mo? (pp. 32–33)

- A.
1. (b) Ang diskriminasyon ang pangunahing dahilan kung bakit kakaunti ang mga babaeng nasa mataas na pwesto. Karamihan sa kanila ay inilalagay ng mga amo sa mga trabahong walang pagkakataong tumaas ang katungkulan dahil sa paniniwalang di magaling ang mga babae.
 2. (b) Nararapat lang na magkatulong ang babae't lalaki sa mga gawaing bahay. Hindi ito sa dahilang mahina ang babae o gusto lang nilang makipagsaya sa mga kaibigan, kundi dahil sa ito ang nararapat gawin.
 3. (c) Karamihan sa mahihirap ay babae dahil pinatitigil sila sa pag-aaral na humahadlang sa kanilang tagumpay. Hindi rin sila pinagbibigyan ng pagkakataong mangutang at magpatakbo ng sariling negosyo na tutulong upang makaangat sila sa kahirapan.
- B. (Ang mga sagot ay depende sa paniniwala ng mag-aaral. Ang sumusunod ay halimbawa ng mga inaasahang mga kasagutan.)
1. a. Hindi ako sang-ayon sa mga kaibigan ni Tonio. Kahit na siya'y masipag na asawa, hindi naman siya sensitibo sa pangangailangan at karapatan ng kanyang asawa. Sa kanyang pagtutol sa pagtatrabaho at pangangasiwa nito ng pera, nilalabag ni Mang Tonio ang mga karapatan ng kanyang asawa.

b. Hindi tama ang kanyang pananaw dahil ito'y kasasalaminan ng diskriminasyon laban sa kababaihan. Iniisip niyang pambahay lang ang babae at tagapangalaga ng bata. May karapatan ang mga babae na magtrabaho. Sa pagtutol niyang di pangasiwaan ng kanyang asawa ang pera, gumagawa siya ng karahasang ekonomikal laban sa kanyang asawa.

2. a. Mali ang ginawang di-pagtulong ng mga kapitbahay ni Aling Rosa. Kahit na ayaw nila kay Aling Rosa, tungkulin nilang ipaglaban ang kanyang karapatan dahil ito ang tamang gawain gaano man ang pagkamuhi nila sa kanya.
- b. Ipagbibigay-alam ko sa pulis ang ginagawang pananakit ng kanyang asawa. Kahit na galit ako sa kanya, tungkulin kong gawin ito para sa kanya.

Talahuluganan

Abuso Pagmamalupit

Anekdotang Maiikling kuwento

Diskriminasyon Di pantay na pagtingin sa tao dahil sa kanyang kasarian, relihiyon, atbp

Domestiko Sa loob ng bahay o pamilya

Ipahayag/isulong Paggawa ng paraan upang kilalanin ng iba ang isang bagay

Karahasan Ang paggamit ng dahas sa pananakit sa isang tao o isang bagay

Karapatan Mga bagay na dapat tamasahin ng tao

Katayuan Kasalukuyang posisyon sa lipunan o sa mundo

Malnutrisyon Isang kondisyong resulta ng kakulangan sa pagkain at di-tamang nutrisyon

Manahin Tumanggap ng kayamanan o ari-arian bilang resulta ng pagkamatay ng nagmamay-ari nito

Molestasyon Paggamit ng sekswal na pang-aabuso

Nagger Taong walang tigil sa pagdaing

Pagiging macho Ang pagiging tunay na lalaki

Pang-kapangyarihang ekonomiya (*economic power*) isang karapatan o kapangyarihang magpasya tungkol sa pera

Paunawa Isang anunsyong nagbibigay-impormasyon

Puwersang paggawa (*labor force*) Lahat ng makapagtrabaho sa isang partikular na lugar o grupo

Sangkatauhan Tumutukoy sa lahat ng tao sa mundo

Siesta Maikling pahinga sa hapon

Supilin Puksain

Tagapaghanapbuhay Isang taong sumusuporta sa pamilya sa pamamagitan ng kinikitang pera